

**MOKSLINIS METODINIS CENTRAS
„SCIENTIA EDUCOLOGICA“**

**GAMTAMOKSLINIS UGDYMAS
BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE-2008**

*XIV nacionalinės mokslinės-praktinės konferencijos straipsnių rinkinys,
Utena, 2008 m. balandžio mėn. 25–26 d.*

**NATURAL SCIENCE EDUCATION
AT A GENERAL SCHOOL-2008**

*Proceedings of the Fourteenth National Scientific-Practical Conference,
Utena, 25–26 April, 2008*

2008

Konferencijos rengėjas / Organizer of conference

Visuomeninė organizacija mokslinis metodinis centras „Scientia Educologica“
/Scientific methodical center „Scientia Educologica“/

Organizacinis komitetas / Organizing Committee

Pirmininkas

Prof.dr. Vincentas Lamanuskas, MMC „Scientia Educologica“

Nariai

Renata Bilbokaitė, *Šiaulių universiteto Gamtamokslinio ugdymo tyrimų centras*
Ramunė Burškaitienė, *Šiaulių universiteto Gamtamokslinio ugdymo tyrimų centras*
Alvydas Gražys, *Utenos rajono savivaldybės administracijos Švietimo, sporto ir
turizmo skyrius*
Antanas Panavas, *Utenos kolegija*
Jonas Paukštė, *Utenos rajono savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyrius*
Dr. Laima Railienė, *MMC „Scientia Educologica“*
Prof. habil. Dr. Elena Šapokienė, *Utenos tarpmokyklinis aplinkotyros klubas „Viola“*
Mgr. Margarita Vilkonienė, *MMC „Scientia Educologica“*
Dr. Rytis Vilkonis, *MMC „Scientia Educologica“*
Augustas Uktveris, *VšĮ Ekologinio švietimo centras, savaitraštis „Žalioji pasaulis“*
Minius Žiulys, *Utenos Adolfo Šapokos gimnazija*

Redakcinė kolegija /Editorial board

Prof. dr. Andris Broks, *Latvijos universitetas*
Prof. dr. Janis Gedrovics, *Rygos mokytojų rengimo ir švietimo vadybos akademija*
Prof. dr. Vincentas Lamanuskas, *Mokslinis metodinis centras „Scientia Educologica“*
Dr. Laima Railienė, *Mokslinis metodinis centras „Scientia Educologica“*
Dr. Rytis Vilkonis, *Mokslinis metodinis centras „Scientia Educologica“*

Konferencijos partneriai / Conference partners

Viešoji įstaiga „Ekologinio švietimo centras“ ir savaitraštis „Žalioji pasaulis“
Utenos rajono savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyrius
Utenos Adolfo Šapokos gimnazija

Konferencijos rėmėjai / Conference sponsors

Leidybos įmonių grupė „Šviesa“ ir „Alma litera“
Leidykla *Lucilijus*

ISBN 978-9955-32-032-6 © Mokslinis metodinis centras „Scientia Educologica“, 2008
© Leidykla *Lucilijus*, 2008

*The authors of the reports are responsible for the scientific content and novelty of the
conference materials*

GAMTOSAUGINIŲ MOKYKLŲ PROGRAMOS EFEKTYVUMAS

Nerutė Augustonytė

Pasvalio Lėvens pagrindinė mokykla

Įvadas

Gamtosauginis ugdymas pagrindinėje mokykloje – neatsiejama bendrojo ugdymo dalis rengiant mokinius savarankiškam gyvenimui. Gamtamokslinis ugdymas svarbus šiuolaikiniam žmogui, nes padeda suprasti pasaulį, suvokti mūsų planetoje gyvybę palaikančias sistemas ir procesus, atsakingai taikyti gamtotyros žinias kasdieniame gyvenime bei profesinėje veikloje. Siektina, kad mokiniai patys galėtų atrasti ir patirti pažinimo džiaugsmą, išmokyti dalyvauti sprendžiant įvairias problemas, susijusias tiek su gyvąja, tiek su negyvąja gamta, atsakingai priimtų sprendimus ir jais pasitikėtų.

Gamtos pasaulis vientisas, todėl ugdant mokinius negalima apsiriboti atskirų gamtos mokslų dalykų dėstymu. Reikia nagrinėti bendrus sąlyčio taškus: bendras gamtamokslines temas, glaudžiai susijusias su kasdieniu mokinių gyvenimu, gebėjimą susirasti ir pasirinkti reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, ją analizuoti, kritiškai vertinti ir perteikti.

Gamtosauginių mokyklų programa yra viena iš tarptautinio Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE – Foundation for Environmental Education) pasaulyje įgyvendinamų programų.

Pagrindinis fondo **tikslas** – aplinkosauginis švietimas ir visuomenės savimonės kėlimas, XXI a. darbotvarkės įgyvendinimas, įtraukiant įvairaus amžiaus ir tautybių žmones per formalųjį ir neformalųjį švietimą.

Savo tikslus Aplinkosauginis švietimo fondas (FEE) įgyvendina vykdydamas penkias fondo administruojamas programas. Tai *Mėlynoji vėliava, Miškas ir mokykla, Jaunieji aplinkosaugos žurnalistai, Žaliasis raktas, Gamtosauginės mokyklos*.

Gamtosauginių mokyklų (GM) programa orientuoja mokyklas į praktinę gamtosauginę veiklą, skatina mokyklų bendruomenių aktyvumą, ugdo mokinių kūrybiškumą. Remiantis įvairiais darnaus vystymosi aspektais ir kuriant ryšius su bendruomenėmis, Gamtosauginės mokyklos yra ideali programa, įgyvendinanti vietos Darbotvarkę 21 mokykloje. Šios programos nauda – aplinkosauginių žinių augimas, vietinės bendruomenės įtraukimas, vandens bei energijos vartojimo mažinimas, tarptautinių ryšių užmezgimas ir t. t. Programos dalyviai, įvykdę Aplinkosauginio švietimo fondo keliamus reikalavimus apdovanojami *Žaliaja vėliava*. Šis apdovanojimas suteikiamas vieneriems metams.

7 žingsniai, kaip tapti Gamtosaugine mokykla

Iš viso yra septyni GM programos elementai, kurie dažniausiai vadinami 7 Gamtosauginių mokyklų programos žingsniais, kuriuos turėtų įgyvendinti mokykla, dalyvaujanti GM programoje:

1. Įkurti mokyklos Gamtosauginį komitetą (jis turi atspindėti mokyklos bendruomenę), kurį sudaro:

- Mokyklos administracijos atstovai.
- Mokytojai.
- Mokiniai (būtinai).
- Tėvai.
- Likęs mokyklos personalas (valytoja, valgyklos vedėja).
- Vietinės valdžios atstovai.

Pagrindinės Gamtosauginio komiteto funkcijos:

- Įtraukti mokinius į gamtosauginių sprendimų mokykloje priėmimą.

- Įtraukti visą mokyklos bendruomenę į Gamtosauginių mokyklų programą.
 - Rodyti pavyzdį ir skatinti kitų iniciatyvą.
 - Informuoti spaudą apie gamtosauginę mokyklos veiklą.
2. Atlikti aplinkosauginį auditą mokykloje;
 Aplinkosauginio audito tikslai:
- Išanalizuoti bendrą Gamtosauginės mokyklos situaciją.
 - Atlikti detalią tyrimą, visapusiškai išanalizuojant mokyklos aplinką.
 - Padėti mokiniams ir bendruomenei suprasti įvairių procesų įtaką.
 - Padėti nustatyti, ko mokykla turi siekti pirmiausia.
3. Parengti ir įgyvendinti veiksmų planą;
 Jis būtinas įgyvendinant Gamtosauginių mokyklų programą. Tai konkretus planas, kuriame atsispindi siekiami tikslai. Jis sudaromas remiantis atliktu gamtosauginiu auditu.
4. Atlikti veiklos įvertinimą:
- naudoti apklausos anketas;
 - skelbti atliktų tyrimų rezultatus;
 - informuoti visus ir švęsti pergalę kartu su mokyklos bendruomene.
5. Integruoti gamtosaugą į mokymosi procesą.
 Integracija į mokymosi procesą labai reikšminga. Veiklos susiejimas su pamokomis yra svarbi projekto vykdymo dalis – tai padidina GM programos efektyvumą.
 Galima tokia integracija į bendrojo ugdymo programas:
- Lietuvių kalba: referatų, rašinių, straipsnių spaudai rašymas, prezentacijos tėvams ir mokyklos bendruomenei ir k. t.
 - Anglų kalba: tarptautinio GM naujienų biuletenio vertimas į lietuvių kalbą bei straipsnelių tarptautiniam naujienų biuleteniui apie mokyklos vykdomą gamtosauginę veiklą vertimas angliškai ir kt.
 - Matematika: klausimynų sudarymas, rezultatų analizė ir apdovanojimas, energijos suvartojimo pokyčių skaičiavimai ir kt.
 - Gamtos mokslai: stebėjimas, tyrimas, įvairių šaltinių, literatūros studijavimas ir kt.
 - Dailė, darbai: piešimas, įvairių reikalingų priemonių gamyba (inkilai, suoliukai, skulptūros ir kt.).
6. Įtraukti mokyklos bendruomenę.
 Galimi tokie visuomenės informavimo būdai:
- Suformavus aplinkosauginį komitetą ir apsisprendus tapti GM galima vietiniame laikraštyje paskelbti informaciją apie mokyklos ketinimus.
 - Atlikus auditą mokykloje, galima išsiųsti spaudai pranešimą apie nustatytą situaciją.
 - Ruošiant veiksmų planą, galima pasikviesti verslininkų ir savivaldybės atstovų.
 - Paskelbti gamtosaugos kodekso konkursą mokykloje.
 - Paruošti standus, publikuoti nuotraukas iš renginių.
7. Sukurti gamtosaugos kodeksą.
 Jame turi būti išreikštas mokyklos noras pakeisti aplinką ir pagerinti ekologinę būklę. Jis turi būti susijęs su veiksmų planu ir realiais veiksmais, kurių imasi mokyklos bendruomenė. Gamtosaugos kodeksas – tai mokyklos siekiami tikslai ir vertybės.

Nauda mokyklai

Gamtosaugos mokyklų programa (GMP) yra integracija į mokomuosius dalykus paremta programa, kuri suteikia galimybes:

- pagerinti mokyklos aplinką;
- ugdyti jaunuolių pasitikėjimą ir pilietiškumo jausmą dalyvaujant programoje;

- skatinti sąmoningą dėmesį aplinkai;
- įtraukti vietinę bendruomenę;
- sumažinti šiukšlių ir atliekų kiekį;
- sutaupyti pinigų saugant vandenį ir energiją;
- užmegzti santykius su kitomis pasaulio mokyklomis.

Gamtosaugos mokyklų programos tikslas – kad mokykla būtų gamtosauginio sąmoningumo židinys vietos bendruomenėje. Todėl skatinama mokyklos bendruomenės iniciatyva ir kūrybiškumas. Mokyklos bendruomenė pati įvertina savo poreikius, nustato prioritetus, pati nusprendžia, kokių veiksmų reikia imtis, kad pagerėtų aplinka ir būtų įtvirtinti aplinkosaugos įgūdžiai.

Gamtosaugos mokyklų programos įdiegimo ir vykdymo metodinę medžiagą bei konsultacijas visais su šia programa ir jos vykdymu susijusius klausimais teikia Lietuvos Žaliųjų judėjimas (LŽJ), Aplinkosaugos švietimo fondo (FEE) atstovas Lietuvoje.

Apdovanojimai

Kiekvienais metais tarptautinis Aplinkosaugos švietimo fondas įgalioja nacionalinį programos koordinatorių apdovanoti mokyklas, sėkmingai dirbančias aplinkosaugos srityje ir atitinkančias Gamtosauginėms mokykloms keliamus reikalavimus, Žaliosiomis vėliavomis ir Gamtosauginės mokyklos pažymėjimais.

Mokyklos gali būti apdovanotos:

Žaliaja vėliava ir tarptautiniu Gamtosauginių mokyklų programos sertifikatu. Suteikiama už mokyklos aktyvią gamtosauginę veiklą.

Žaliuoju pažymėjimu. Suteikiamas mokyklai kaip paskatinimas, jos darbo įvertinimas, tai pirmas žingsnis Žaliosios vėliavos apdovanojimui gauti.

Pasvalio Lėvens pagrindinė mokykla GM programoje dalyvauja nuo 2005 m. Už gamtosauginę veiklą mokykla yra gavusi jau dvi Žaliąsias vėliavas.

Mokyklos gamtosauginį komitetą sudaro 17 narių: mokyklos direktorius, šeši mokytojai (skirtingų specialybių), rajono ekologas, rajono savivaldybės atstovai, rajono laikraščio korespondentas, mokyklos mokinių tėvų atstovas ir 6 mokiniai.

Atliekant aplinkosauginį auditą, pasirinktos temos: „Mokyklos aplinka“, „Atliekų sritis“ ir „Vanduo“. Buvo sudarytos anketos mokiniams, jų tėveliams ir mokytojams.

Veiksmų plano tikslas buvo plėsti ir gilinti moksleivių žinias apie gamtą, suteikti ne tik teorinės, bet ir praktinės veiklos įgūdžių aplinkai pažinti, ugdyti aplinkosauginį mąstymą.

Vykdam šią programą, buvo išanalizuotas mokyklos pastato renovacijos efektas, surinkti duomenys apie 7–10 kl. mokinių regos sutrikimus. Dalyvauta akcijoje „Rūšiuokime ir rūpinkimės“. Buvo surinkta virš 3000 kg makulatūros, dalyvauta alternatyvios mados šventėje „Išprotėjęs ruduo“ ir kt.

Mokyklos gamtosauginis kodeksas buvo sukurtas, atsižvelgiant į mokyklos aplinką ir jos ekologinę būklę.

Išvados

1. Gamtosauginių mokyklų programa orientuoja mokyklas į praktinę gamtosaugos veiklą, skatina mokyklų bendruomenių aktyvumą, ugdo mokinių kūrybiškumą.
2. Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) organizacijos tikslas – aplinkosauginis švietimas ir visuomenės savimonės kėlimas.
3. GM programa yra integracija į mokomuosius dalykus paremta programa, kuri suteikia dideles galimybes.
4. Mokykla gali pretenduoti į tarptautinį Žaliosios vėliavos apdovanojimą, įgyvendinus 7 Gamtosauginių mokyklų reikalavimus: komiteto įkūrimą,

gamtosauginį tyrimą, veiksmų planą, veiklos įvertinimą, integraciją į mokymosi procesą, mokyklos bendruomenės įtraukimą ir gamtosauginio kodekso sukūrimą.

Literatūra

Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos Pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2007). Vilnius.

Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) vykdomos programos Lietuvoje (2007), Vilnius.

Gamtosauginių mokyklų programa. Darnus vystymasis 21 amžiuje (2006). Kaunas.

Summary

EFFECTIVENESS OF ENVIRONMENTAL PROGRAM AT SCHOOL

Nerutė Augustonytė

Environmental studies in a basic school is an essential part of the education necessary for better preparing students for independent life.

The world of nature is all-in-one, that is why educating students one cannot teach only some particular environmental subjects.

Environmental school programs are created to help the schools doing practical environmental activities, encourage school communities to take an active part in them, develop students' creativity. Environmental schools is an ideal program realizing a place of agenda in 21 schools.

Here are seven steps how to become an environmental school:

1. Establish the school's environmental committee;
2. Audit the school's environment;
3. Create and realize the plan action;
4. Do the evaluation of the work;
5. Integrate environmental studies into the learning process;
6. Involve the school's community;
7. Create the environmental statute-book.

Every years the International Foundation for Environmental Education (FEE) award the schools successfully working in the field of environment.

Pasvalys Levens basic school has been participating in the program for 3 years (since 2005). For the environmental work the school has been awarded with the International Green flags twice.

Key words: *effectiveness, necessary, environmental, creativity, agenda, establish, involve.*

PROJEKTAS „MANO AUGINTINIS“ PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO GRUPĖJE

Vitalija Bajorienė¹, Lidija Kasiulynienė², Andželina Ramanauskienė²

Kauno Milikonų vidurinė mokykla¹, Kauno darželis-mokykla „Šviesa“²

Įvadas

Pasaulis kasmet vis aktyviau įvairiais renginiais mini spalio 4-ąją – Pasaulinę gyvūnų dieną. Ši diena nuo 2000 metų minima ir Lietuvoje. Gyvūnų gerovė – tai žmonių ir gyvūnų harmonija su aplinka bei gyvūnams reikalingų poreikių patenkinimas. Pasak veterinarijos specialistės V. Baltutienės (2007), svarbiausia, kad gražus elgesys su gyvūnais būtų kiekvieno piliečio moralinė nuostata, kad gyvūnų laikytojai ir naudotojai ne tik Pasaulinės gyvūnų dienos metu, bet ir visur ir visada atmintų 5 gyvūnų laisves: